

W jaki sposób prawo UE zapewnia ochronę przed dyskryminacją ze względu na orientację seksualną

*Zakazana jest wszelka dyskryminacja w szczególności ze względu na płeć (...) lub orientację seksualną.
Karta praw podstawowych UE (art. 21).*

Art. 13 Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską upoważnia UE do opracowania przepisów w celu zwalczania dyskryminacji ze względu na orientację seksualną. Obecnie UE przyjęła przepisy zwalczające dyskryminację ze względu na orientację seksualną jedynie w dziedzinie zatrudnienia. **Dyrektywa w sprawie równego traktowania w zakresie zatrudnienia i pracy** zakazuje dyskryminacji w dostępie do oraz warunkach zatrudnienia i samozatrudnienia, szkolenia zawodowego oraz doradztwa zawodowego i członkostwa w organizacjach pracowników i pracodawców. Ma zastosowanie zarówno do sektora prywatnego, jak i publicznego. Państwa członkowskie miały wdrożyć dyrektywę do końca 2003 r.

Osiemnaście państw członkowskich postanowiło wyjść poza wymogi prawa unijnego i rozszerzyło ochronę poza miejsce pracy. Zapewnia to lesbijkom, gejom, osobom biseksualnym i transseksualnym (LGBT) ochronę w wielu innych sferach życia społecznego, takich jak edukacja, ochrona socjalna, zabezpieczenie społeczne i opieka zdrowotna oraz dostęp do dóbr i usług, w tym mieszkalnictwa. Członkowie mniejszości rasowych i etnicznych już cieszą się tą szerszą ochroną w ramach dyrektywy w sprawie równości rasowej 2000/43/WE.

Ochrona prawna w państwach członkowskich

W ośmiu państwach członkowskich (w Belgii, Bułgarii, Niemczech, Hiszpanii, Austrii, Rumunii, Słowenii i Słowacji) przepisy antidyskryminacyjne dotyczące orientacji seksualnej obejmują nie tylko zatrudnienie, ale również dodatkowe dziedziny określone w dyrektywie w sprawie równości rasowej.

W dziesięciu państwach członkowskich (na Łotwie, Litwie, Węgrzech, w Czechach, Irlandii, Luksemburgu, Holandii, Finlandii, Szwecji i Wielkiej Brytanii) przepisy antidyskryminacyjne zostały częściowo rozszerzone, by objęły inne dziedziny poza zatrudnieniem.

W dziewięciu państwach członkowskich (w Danii, Estonii, Grecji, Francji, we Włoszech, na Cyprze, Malcie i w Polsce) przepisy antidyskryminacyjne obejmują jedynie obszary określone w dyrektywie w sprawie równego traktowania w zakresie zatrudnienia i pracy. Estonia, Francja, Grecja i Polska obecnie prowadzą rozmowy w celu rozszerzenia przepisów.

Mimo tej ochrony prawnej osoby LGBT często wybierają nieujawnianie orientacji seksualnej lub tożsamości seksualnej w miejscu pracy z powodu strachu przed negatywnymi konsekwencjami. Osoby mówiące otwarcie o swojej seksualności często spotykają się z wykluczeniem z działań społecznych, fizycznym i słownym nękaniami, a także zmniejszają swoje możliwości kariery. W innych sferach, takich jak edukacja i opieka zdrowotna, osoby LGBT nadal doświadczają dyskryminacji. Zastraszanie i obrzucanie wyzwiskami w szkole często prowadzi do większej liczby przypadków porzucania nauki wśród osób LGBT, a większość szkół nie ma konkretnych planów, jak sprostać uprzedzeniom. W opiece zdrowotnej osoby LGBT mogą spotykać się z uprzedzeniami ze strony przedstawicieli tego sektora, co może zniechęcić je do szukania pomocy medycznej.

Organy ds. równości

Krajowe organy ds. równości promują równe traktowanie, prowadzenie badań dotyczących dyskryminacji i oferują porady poszkodowanym. Unijne prawo zobowiązuje państwa członkowskie od ustanowienia organów ds. równości jedynie w dziedzinie dyskryminacji ze względu na rasę lub płeć. Dyrektywa w sprawie równego traktowania w zakresie zatrudnienia i pracy nie wymaga ustanowienia tych organów w odniesieniu do dyskryminacji o innym podłożu, w tym ze względu na orientację seksualną. Wiele państw członkowskich wyszło jednak poza to, czego wymaga prawo unijne, by zapewnić dodatkową ochronę dla osób LGBT.

Osiemnaście państw członkowskich (Belgia, Bułgaria, Niemcy, Grecja, Francja, Irlandia, Cypr, Łotwa, Litwa, Luksemburg, Węgry, Holandia, Austria, Rumunia, Słowenia, Słowacja, Szwecja i Wielka Brytania) ustanowiły jeden organ ds. równości, który zajmuje się dyskryminacją o wszelkim podłożu. W Szwecji istniało specjalne stanowisko rzecznika (HomO), który zajmował się dyskryminacją ze względu na orientację seksualną i okazał się on bardzo skuteczny w zdobywaniu zaufania ofiar homofobii. Obecnie Szwecja i Dania również podążają w kierunku jednego organu ds. równości, który zajmowałby się dyskryminacją o wszelkim podłożu.

Dziewięć państw członkowskich (Czechy, Dania, Estonia, Hiszpania, Włochy, Malta, Polska, Portugalia i Finlandia) nie mają obecnie żadnego organu ds. równości, który zajmowałby się dyskryminacją ze względu na orientację seksualną.

RÓWNE PRAWO DO RÓWNEGO TRAKTOWANIA

Art. 21 Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej zawiera ogólny zakaz dyskryminacji z długą listą rodzajów powodów, w tym ze względu na orientację seksualną. Nie zawiera on „hierarchii powodów”, w której niektóre formy dyskryminacji są inaczej objęte ochroną. Jednostki mają równe prawo do równego traktowania. To oznacza, że zakaz dyskryminacji ze względu na orientację seksualną powinien zostać rozszerzony, tak by zapewniał ochronę poza dziedziną zatrudnienia i obejmował dostęp do dóbr i usług, w taki sam sposób jak w przypadku osób dyskryminowanych ze względów rasowych lub etnicznych.

Niniejsza ulotka jest oparta na dwóch sprawozdaniach: *Homofobia i dyskryminacja z powodu orientacji seksualnej i tożsamości płciowej w państwach członkowskich – UE Część I Analiza prawna* opublikowanym przez Agencję Praw Podstawowych Unii Europejskiej (FRA) w czerwcu 2008 r. i *Homofobia i dyskryminacja z powodu orientacji seksualnej i tożsamości płciowej w państwach członkowskich UE – Część II Sytuacja społeczna* opublikowanym w marcu 2009 r.

Należy zauważyć, że zgodnie z unijnym prawem osoby transseksualne, a więc niekoniecznie transpłciowe, są chronione przed dyskryminacją ze względu na „płeć” w kontekście zatrudnienia. Więcej informacji na temat praw osób transpłciowych można znaleźć w dokumencie towarzyszącym „Wyzwania wobec osób transpłciowych”.

Pełna wersja sprawozdania jest dostępna pod adresem: <http://fra.europa.eu>

Wszystkie publikacje Agencji Praw Podstawowych Unii Europejskiej można zamówić bezpłatnie na jej stronie internetowej.

W przypadku pytań dotyczących niniejszego tłumaczenia należy zwrócić się do wersji angielskiej, która jest autentyczną i oficjalną wersją dokumentu.